

Л. Заморська,

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ГЕНЕЗА РОЗУМІННЯ ПРАВОВОЇ НОРМАТИВНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СОЦІАЛЬНОЇ: СУТНІСНИЙ АНАЛІЗ

Нормативність в узагальненому виді розкривається в двох характеристиках: нормальність і нормованість. Нормальність означає прийнятність певних соціальних відносин (що розкривається такими ознаками, як природна необхідність, типовість, поширеність і так далі), а нормованість соціальної матерії означає її впорядкованість, встановлення моделей відносин, що класифікуються, рамок, масштабів, заходів поведінки. Нормованість є наслідком моделюючої здатності нормативних феноменів і виражається у врегульованості соціальної діяльності певними нормативами.

Нормативність властива усім соціально-правовим явищам. Суспільні відносини, суспільна свідомість, соціальні норми — усе це прояви (форми об'єктивування) соціальної нормативності. Говорячи про співвідношення норм і нормативності, можна сказати, що норма — це квінтесенція соціальної нормативності. Соціальні норми виражают нормативність у концентрованому виді, є найбільш певним, лаконічним її проявом. Називаючи норми особливо значимим проявом нормативності, Е. Г. Ліпатор підкреслює, що саме «викрімлення і відособлення нормативності у вигляді норм» дозволяє останнім бути і засобом відображення реальних потреб, і засобом встановлення порядку [1]. Ознаки соціальної нормативності виступають упорядковуючими чинниками, що і вказує на регулятивні можливості норм. Відповідь на питання: у чому полягає нормативна сила соціальних норм слід шукати у площині зв'язку категорій «належне», «норма», «нормативність» [2]. У зв'язку з цим виділяється позиція деяких науковців (О. А. Івін,

І. О. Ільїн, С. Н. Попов, П. М. Рабинович, Ю. П. Солодухін, А. А. Старченко), які розглядають соціальну норму як авторитетний припис належного та ототожнюють її з логічним судженням нормативного характеру, тобто з судженням, що містить сформульоване правило поведінки.

Соціальні норми (а також правові) як прояв соціальної нормативності повинні відбивати усі характеристики останньої. Проте слід зауважити, що при аналізі нормативності виділяють дві сторони проблеми: об'єктивні вимоги соціального життя і усвідомлення необхідності нормативності. «...Люди в ході суспільної практики, — вказує Е. Г. Ліпатор, — починають усвідомлювати соціальну важливість цінностей і необхідність нормативності. Її потреба проходить через свідомість, ідеологію і члени суспільства починають формувати традиції, звичаї, заповіді, норми релігійних відправлень, моральності, права. Усе це формує звички, образ поведінки і життя» [3]. Цей момент усвідомлення збільшує долю свідомовольового (суб'єктивного) моменту нормогенезу. Усвідомивши важливість нормативності, суспільство намагається змоделювати пізнані властивості нормативності у вигляді ідеальних норм. Соціальні норми спочатку передбачалися як квінтесенція нормативності, концентрат її регулюючих властивостей. У цьому сенсі соціальні норми є результатом нормотворчості як сукупності соціальних взаємозв'язків, що історично склалися, і форм у нормативні ідеальні системи. У процесі формування соціальних норм як прояви соціальної нормативності суб'єктивний чинник має біль-

ше значення, ніж в інших нормативних втіленнях дійсності. Свідомість у даному випадку відіграє роль не лише як елемент будь-якої людської діяльності, а як творчий, перетворюючий чинник, що має на меті подальший позитивний вплив на соціальну діяльність. Соціальна норма — це результат певної розумової абстракції, в процесі якої відбувається відображення соціальної реальності. У нормах суспільні відносини можуть отримати як адекватне, так і спотворене відображення, про що вже говорилося вище. «Типізація — складний розумовий процес, що припускає узагальнення, відвернення від несуттєвих ознак явищ і виділення істотних», — вказує В. К. Бабаєв [4]. У цьому процесі абстрагування втрачаються конкретні, індивідуальні властивості осіб і їх поведінки. При цьому треба пам'ятати, що в результаті усвідомлення значущості і регулятивних можливостей нормативних феноменів люди намагаються моделювати ідеальні ціннісні нормативи, інтереси, що відображають їх. Спроба нормативно закріпити необхідні для певного суспільства соціальні взаємозв'язки приводить до штучного моделювання ознак нормативності. Тому питома вага суб'єктивного чинника соціальних норм зростає. І якщо ознаки соціальної нормативності ми трактуємо як об'єктивні, природно необхідні характеристики соціальної дійсності, то ознаки соціальної норми, що відповідають їм, пояснюються більшою мірою через волю суспільства (класу, групи), через обумовленість інтересами якого-небудь суспільного прошарку. Так, імперативність соціальних норм означає сприйняття їх суб'єктом в якості обов'язкових внаслідок того, що вони встановлені деякою спільністю як вимоги до поведінки в певній ситуації, обов'язкові для виконання. Імперативність соціальних норм в першу чергу підтримується суспільною думкою (суб'єктивний чинник), тоді як імперативний характер соціальної нормативності безпосередньо випливає з її природи, пояснюється необхідністю само підтримки суспільства. Як вже зазначалося вище, імперативність соціальних

норм багато в чому штучно моделюється і забезпечується свідомо встановленою примусовістю їх виконання. Примусовість соціальних норм також в набагато більшому ступені є штучно змодельованою в порівнянні з об'єктивною примусовістю нормативності.

При цьому чим складнішими, розвиненішими є суспільні відносини, тим більшу абстрактність мають моделювані суспільством ідеальні ціннісні системи. Міра абстрактності соціальних норм різна. У цьому сенсі юридичні норми в найбільшій мірі абстрагуються від первинних об'єктивних закономірностей. Позитивне право є свідомо створеною (штучно змодельованою. — Л. І.) системою ідеальних ціннісних нормативів, які покликані відобразити, закріпити і захистити інтереси суспільства (точніше, його частини, класи або групи). Роль нормотворчого суб'єкта в юридичних нормах незрівняна більша, ніж в інших нормативних регуляторах, бо юридичні норми — це спроба надати ознак об'єктивної нормативності певній групі соціальних взаємозв'язків, що відповідають інтересам нормотворчості суспільства. Юридичні норми є вищою мірою розумової абстракції, усі їх властивості зав'язані на проявах волі нормотворчого суб'єкта — держави (формальна визначеність, загальнообов'язковість, державна примусовість). Роль суб'єктивного моменту нормогенезу в правових нормах дійсно дуже велика, тут нормотворення підміняється його другим етапом — нормотворчістю. І тому саме в юридичних нормах максимально велика небезпека деформації відображення, про яку говорилося вище.

Нормативність соціальних норм на багато далі знаходиться від об'єктивних потреб життєдіяльності суспільства, ніж нормативність, наприклад, поведінкового процесу. Як підкреслював А. А. Ручка, соціальне регулювання детермінується передусім суспільною практикою людини і її взаємодією з предметно-речовим середовищем (тобто об'єктивними чинниками). «Фундаментальні детермінуючі чинники (природа, штучне предметно-речове середовище

МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

як результат взаємодії людини і природи) породжують регулюючі чинники (символічні і знакові системи регуляції, зразки поведінки, цілі і ідеали), які у міру розвитку відносин в суспільстві діють усе більш автономно» [5].

Висока міра абстрактності моделей поведінки, що видозмінюються, підвищує і рівень деформації відображення (причому мова йде як про природну деформацію, що виникає у будь-якому процесі абстрагування, так і про штучно здійснену, коли моделюються бажані з точки зору інтересів певного класу варіанти поведінки).

Проте слід пам'ятати, що ідеальні соціальні норми — результат ціннісної модифікації об'єктивних норм, вони, як пише Е. А. Лукашева, «не конструюють дійсність довільно». «Оскільки перед ними стоїть завдання активного впливу на суспільні відносини, вони повинні «зважати» на світ реально існуючої нормативності» [6].

Ефективність ідеальної норми закладена в її максимальній «наближеності» до об'єктивної норми та адекватного відображення. «Це визначає, — пише Е. А. Лукашева, — їх трансформацію в єдину соціальну норму, суть якої полягає в посиленні її соціальної дії, перетворенні на ефективний засіб соціального управління процесами і явищами».

Соціальна норма являє собою нероздільну єдність об'єктивного і суб'єктивного. Як недооцінка, так і переоцінка об'єктивних або суб'єктивних чинників нормотворення тягне за собою формування спотвореної картини соціальної регуляції.

Єдність об'єктивних і суб'єктивних характеристик соціальної норми зумовлює її ефективність, яку ми розглядаємо як невід'ємну властивість норми. Сама життєздатність норми, і правової також, залежить від збалансованого поєднання її об'єктивних і суб'єктивних властивостей. «Ефективність ідеальних правових норм нерозривна з їх відповідністю об'єктивним соціальним нормам, включеним у буття», — підкреслює Е. А. Лукашева [7].

Відсутність належної збалансованості в трактуванні об'єктивних і суб'єктивних характеристик нормативності призводить до спотвореного уявлення про суть правових явищ, у тому числі і норм права. Вважається, що ці моменти стали причиною багатьох проблем в юридичній науці, у тому числі і кризи сучасного праворозуміння.

У сучасному правознавстві спостерігається стійка тенденція до абсолютизації суб'єктивних чинників нормогенезу. Під нормою традиційно розуміється результат творчості людини. І це, у свою чергу, привело до того, що в розумінні правової норми переважали саме суб'єктивні нормотворчі чинники. При аналізі властивостей і змісту правових норм гіпертрофується роль нормотворчого авторитету, волі законодавця. Стосовно теорії правової норми переважається значення суб'єктивного чинника нормотворчості, що привело до дещо естатистського трактування, до абсолютизації ролі держави в розумінні правової норми. У результаті у свідомості залишається тільки уявлення про норму як загальнообов'язкове правило або веління, встановлене волею законодавця, що підтримується силою державного примусу.

Таке розуміння правової норми багато в чому зумовило і певне (вузьке) трактування правової нормативності у вітчизняній теорії права, коли вона (нормативність) розумілася як функціональна властивість права, похідна від юридичних норм. Вважається, що саме таке трактування нормативності багато в чому зумовило виникнення проблем вітчизняного праворозуміння, що пов'язується із спробами здолати недоліки «нормативної» концепції права.

«Суб'єктивістське» трактування нормативності у сучасному правознавстві безпосередньо пов'язане і з ще одним чинником. Відображення суспільною свідомістю об'єктивної нормованості соціального буття є «ідеологічним процесом, і тому воно може давати спотворені, неточні судження про відображенний об'єкт» [8]. Адекватне відображення правом суспільних відносин є складним

процесом і, як вірно зазначив І. Сабо, має свої специфічні закономірності. «Ці закономірності видозмінюються залежно від того, які політико-ідеологічні уявлення переважають в процесі правотворчості» [9]. «Ідеологізоване» відтворення тих або інших реальних відносин в умовах класово-антагоністичних формаций завжди було пов’язане з прагненням панівних класів відобразити свій класовий інтерес як загальний, монополізувати певні способи людської поведінки або соціальні блага. Формування визначеного — ідеологізованого, класового праворозуміння привело до відповідного трактування нормативності права. Нормативність у вітчизняному правознавстві тривалий час існувала як ідеологічна, а не як правова, концепція і була похідна від ідеологізованого праворозуміння. Подальший відхід від класового праворозуміння дещо зачепив проблематику правової нормативності, яка, як і правова норма, продовжувала залишатися етатизованою.

Розуміння нормативності нерозривно пов’язане з праворозумінням. Поняття правової нормативності, її місце як властивості права серед інших його властивостей безпосередньо залежить від розуміння права. Від праворозуміння залежить і саме трактування правової норми. Зміна «питомої ваги» правової нормативності безпосередньо пов’язана з еволюцією уявлень про право у сучасному правознавстві. Деформація уявлень про правову нормативність і про правову норму викликана абсолютизацією суб’єктивних аспектів нормогенезу. Вирішальну роль серед таких суб’єктивних чинників відіграла ідеологізація праворозуміння і юридичної науки в цілому. Сучасні підходи до праворозуміння пов’язані, на нашу думку, і з новим трактуванням нормативності права на основі накопиченого до сьогоднішнього дня масиву наукового знання. Логічним продовженням цього підходу буде конструювання сучасної моделі правової нормативності з урахуванням новацій праворозуміння і існуючих напрацювань правової науки.

Ключові слова: соціальна нормативність, норма права, правова реальність, нормативність права.

Автор намагається визначити поняття та сутнісний зміст соціальної нормативності через загальну характеристику основних властивостей даного явища соціальної дійсності, а також встановити її значення для правової нормативності.

Автор пытается определить понятие и сущностное содержание социальной нормативности через общую характеристику основных свойств данного явления социальной действительности, а также установить её значение для правовой нормативности.

Author tries to define a concept and essential content of social normativeness through general description of basic properties of this phenomenon of social reality also the author tries to set the place of social norm and its value for normativeness of law.

Література

1. Липатов Э. Г. Нормативность правовых явлений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Э. Г. Липатов. — Саратов, 1996. — С. 10.
2. Кабальський Р. О. Нормативність права як предмет філософського аналізу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Р. О. Кабальський. — Х., 2008. — С. 8.
3. Липатов Э. Г. Вказ. пр. — С. 11.
4. Нормы советского права. Проблемы теории / под ред. М. И. Байтина, В. К. Бабаева. — Саратов, 1987. — С. 84.
5. Ручка А. А. Социальные ценности и нормы / А. А. Ручка. — К., 1976. — С. 26.
6. Лукашева Е. А. Право. Мораль. Личность / Е. А. Лукашева. — М., 1986. — С. 33.
7. Лукашева Е. А. Вказ. пр. — С. 35.
8. Пеньков Е. М. Социальные нормы: управление, воспитание, поведение / Е. М. Пеньков. — М., 1990. — С. 33.
9. Сабо Имре. Основы теории права / Имре Сабо. — М. : Прогресс, 1974. — С. 176.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ У ДІЇ

УДК 342.33(477):342.846

В. Тароєва,

кандидат юридических наук, доцент кафедры теории государства и права
Национального университета «Одесская юридическая академия»

ЦЕНТРАЛЬНАЯ ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ КАК ИНСТИТУТ КОНТРОЛЬНОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ

Для современных государств принцип разделения властей рассматривается в качестве определяющего в организации государственного механизма. Между тем положение о существовании в государственном механизме только законодательной, исполнительной и судебной ветвей власти вызывает сомнения. Ряд исследователей (Ю. Оборотов, В. Чиркин, А. Керимов и др.) обосновывают необходимость формирования новых ветвей власти и модификацию традиционных. В частности, утверждается существование контрольной ветви государственной власти [1]. Развитие контрольной ветви государственной власти предполагает, что существуют такие органы государства, которые осуществляют контрольную деятельность и не должны быть подчинены какой-то другой ветви власти, поскольку каждая ветвь государственной власти связана с осуществлением определенной функции, при этом система органов контрольной ветви власти является иерархической, но может быть и рассредоточена при общем функциональном единстве. Характерно, что деятельность системы органов контрольной ветви власти имеет общегосударственное, а не ведомственное назначение.

Поскольку контрольная власть обусловлена контролирующей деятельностью государства, а сама власть осуществляется разнородными органами, то проблема состоит в том, чтобы обеспечить конституционно единство контрольных органов в механизме государ-

ства, что обеспечит институциональную самостоятельность контрольной ветви государственной власти [2].

Заметим, что если вопрос о формировании контрольной власти в Украине находится в поле зрения небольшого числа ученых, то отдельным институтам контрольной власти посвящены глубокие монографические и диссертационные исследования.

Контрольную власть в Украине осуществляют общенациональные органы различных видов, которые не подчинены друг другу, и каждый действует в своей сфере [3]. Один из таких органов — Центральная избирательная комиссия, которая является органом контрольной власти в Украине.

Отнесение Центральной избирательной комиссии к органам контрольной ветви власти обосновывается тем, что основной функцией Центральной избирательной комиссии является осуществление контроля за деятельностью избирательных комиссий, которые создаются для организации подготовки и проведения местных выборов и местных референдумов. Центральная избирательная комиссия независима в осуществлении своих функций и в процессе этого осуществления не подчиняется никаким иным органам государства. Этот институт может действовать эффективно только в том случае, если этот орган будет относиться к отдельной ветви государственной власти.

Функционирование Центральной избирательной комиссии в нашем го-

сударство началось с середины 1990-х годов в условиях жесткого противостояния старых традиций и новых демократически-либеральных ценностей.

Исследование правового статуса избирательных органов исследуется такими учеными, как О. А. Богашев, Ю. Б. Ключковский, О. В. Марцеляк, Т. В. Стешенко, В. Н. Шаповал.

Высшим избирательным органом в Украине является Центральная избирательная комиссия. Независимость Центральной избирательной комиссии нашла законодательное закрепление в ст. 3 Закона Украины «О Центральной избирательной комиссии» от 30 июня 2004 г. № 1932-IV: «Комиссия является коллегиальным государственным органом, который осуществляет свои полномочия самостоятельно, независимо от других органов государственной власти, органов местного самоуправления, их должностных лиц» [4].

В Украине порядок формирования Центральной избирательной комиссии является важным элементом системы сдержек и противовесов. Благодаря этому создается баланс между возможностями парламента и главы государства непосредственно влиять на организацию и проведение выборов.

Анализируя законодательные акты, которые определяют правовой статус Центральной избирательной комиссии, можно констатировать, что Центральная избирательная комиссия как государственный орган создается с целью осуществления определенного вида государственной деятельности (организация и проведение выборов, референдумов, защита избирательных прав граждан и содействие их реализации), это, во-первых; во-вторых, является относительно самостоятельной частью единой системы государственных органов и занимает определенное место в системе органов государства как относительно самостоятельный элемент; в-третьих, наделена признаком общегосударственного масштаба действий и осуществляет общегосударственную деятельность, выступает от имени государства и одновременно от собственного имени, представляет

Украину как государство внутри страны и за ее пределами. Центральная избирательная комиссия издает нормативные акты (постановления), которые обязательны для исполнения. Таким образом, решения Центральной избирательной комиссии имеют общегосударственный характер.

Центральная избирательная комиссия — это постоянно действующий орган. Постоянно действующий характер Центральной избирательной комиссии заключается в том, что члены Центральной избирательной комиссии назначаются Верховной Радой Украины сроком на семь лет и осуществляют свои полномочия на постоянной основе. Определение Центральной избирательной комиссии в качестве постоянно действующего органа является одним из важных результатов реформирования механизма Украинского государства, которое произошло в суверенной Украине. Благодаря этому реформированию Центральная избирательная комиссия с временного органа, который создавался на период выборов в представительные органы, стала постоянно действующей структурой.

Целью Центральной избирательной комиссии является организация подготовки и проведение выборов в органы государственной власти, всеукраинских и местных референдумов.

Говоря о специализации Центральной избирательной комиссии, важно отметить такое направление ее работы, как обеспечение реализации и защиты избирательных прав граждан и иных участников избирательного процесса. Это положение содержится в ст. 37 Конституции Украины и Закона Украины «О Центральной избирательной комиссии» от 30 июня 2004 г. № 1932-IV. Для защиты избирательных прав граждан Центральная избирательная комиссия использует рассмотрение обращений, которые поступили на ее имя в период избирательных кампаний, о нарушении избирательного законодательства Украины, осуществляет мониторинг агитационной деятельности субъектов избирательной кампании, контроль за

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ У ДІЇ

финансированием избирательной кампании, отменяет неправомерные решения избирательных комиссий, информирует правоохранительные органы о нарушениях законодательства.

Определяющая черта Центральной избирательной комиссии как органа контрольной ветви власти в том, что она осуществляет контроль за деятельность и консультативно-методическим обеспечением избирательных комиссий, которые создаются для организации подготовки и проведения выборов в органы государственной власти, всеукраинских и местных референдумов.

Центральная избирательная комиссия обеспечивает реализацию и защиту избирательных прав граждан Украины, соблюдение предусмотренных конституционных принципов, принципов избирательного процесса и процесса референдума, одинаковое применение законодательства Украины на всей ее территории. Комиссия является распорядителем Государственного реестра избирателей, обеспечивает его ведение и функционирование в соответствии с законом. Проводит аккредитацию официальных наблюдателей от иностранных государств и международных организаций, осуществляет мероприятия по повышению правовой культуры участников избирательного процесса. Порядок организации работы Комиссии регулируется законом и определяется регламентом [5].

Центральная избирательная комиссия с первых дней своего основания активно сотрудничает с международными организациями в сфере обеспечения конституционных избирательных прав граждан. В результате плодотворного сотрудничества Центральная избирательная комиссия заключила соглашения о двустороннем сотрудничестве с Главной избирательной комиссией Литовской Республики, Российской Федерации, Республики Молдова и Центральной комиссией по выборам и проведению республиканских референдумов Киргизской Республики.

Постоянным является сотрудничество с Советом Европы, Венецианской

комиссией и ОБСЕ. Большое внимание члены Центральной избирательной комиссии уделяют сотрудничеству с Бюро демократических институтов и прав человека, в сферу компетенции которого входит участие в наблюдении за выборами в государствах — членах этой международной структуры [6].

Применение международного опыта проведения демократических выборов является одним из приоритетных направлений деятельности Центральной избирательной комиссии. Происходит постоянный процесс обмена опытом относительно совершенствования национальной избирательной системы, избирательного законодательства, анализа международной практики, деятельности избирательных органов, повышения профессионального уровня организаторов избирательного процесса, использования современных информационных технологий, повышения правовой культуры избирателей.

Первым испытанием Центральной избирательной комиссии государственного института стали выборы народных депутатов Украины 1998 г., которые проводились по смешанной мажоритарно-пропорциональной системе. Тогда по инициативе Комиссии Верховная Рада Украины пять раз вносила изменения и дополнения в избирательное законодательство. Несмотря на то, что последние из них были приняты за пять дней до выборов, выборы прошли без существенных нарушений и стали, по определению международных наблюдателей, значительным шагом к дальнейшему развитию демократии в Украине.

Следующим важным рубежом деятельности Центральной избирательной комиссии стала организация выборов Президента Украины 1999 г. Выборы Президента Украины 1999 г. проводились по новому Закону «О выборах Президента Украины». Избирательная кампания выявила ряд недостатков в избирательном законодательстве и наличие правовых коллизий в отдельных статьях этого закона, что значительно усложняло работу комиссий всех уровней. По результатом выборов Централь-

ная избирательная комиссия инициировала дальнейшее совершенствование избирательного законодательства.

Выборы народных депутатов Украины 2002 г. проходили по новому закону, принимая который, Верховная Рада Украины учла около 80 процентов положений законопроекта, разработанного Центральной избирательной комиссией.

Одним из самых сложных в истории независимости государства стали выборы Президента Украины 2004 г. Беспрецедентным оказались не только сроки, но и сама организация проведения выборов. Эта избирательная кампания стала кульминацией сложных политических процессов, происходивших в Украине за годы государственного строительства.

Принципиально новой и сложной была избирательная кампания 2006 г., которая стала своеобразным испытанием. Сложность этой кампании заключалась в одновременном проведении выборов в центральные и местные органы власти.

Оценка деятельности Комиссии на этих выборах дана в заключении Международной миссии по наблюдению за выборами в Верховную Раду Украины 26 марта 2006 г.: Центральная избирательная комиссия руководила избирательным процессом прозрачно, профессионально и согласованно, с соблюдением почти всех определенных законом сроков выполнения избирательных процедур.

Непростой во всех отношениях оказалась и парламентская избирательная кампания 30 сентября 2007 г. Однако все этапы мероприятия по организации избирательного процесса были осуществлены согласно требованиям Закона Украины «О выборах народных депутатов Украины» на должном уровне.

Последние проведенные выборы состоялись 17 января 2010 г. и следует отметить, что позитивная оценка выборам была дана международным сообществом, причем уже в первый день после дня выборов и дня повторного голосования. Первый тур выборов Президента Украины, который состоялся 17 января 2010 г., — говорится в заявлении Меж-

дународной миссии по наблюдению за выборами, обнародованном 18 января 2010 г., — проведен качественно, что показало существенный прогресс, достигнутый по сравнению с предыдущими выборами. Эти выборы проведены в соответствии с большинством обязательств, взятых в рамках ОБСЕ и Совета Европы [7].

Центральной избирательной комиссией (начиная с 2006 г.) введен системный мониторинг проведения в государстве повторных, промежуточных и внеочередных местных выборов с предоставлением соответствующим территориальным избирательным комиссиям всего комплекса консультативно-методического обеспечения с одновременным осуществлением контроля за деятельностью соответствующих территориальных избирательных комиссий. Для этого осуществляется использование современных компьютерных систем, что подтвердили прошедшие 31 октября 2010 г. выборы органов местного самоуправления. Заметим, что роль Комиссии благодаря Закону Украины «О выборах депутатов Верховной Рады Автономной Республики Крым, местных советов и сельских, поселковых, городских голов», (10 июля 2010 г.) существенно расширилась. Центральная избирательная комиссия возглавила систему всех избирательных комиссий, создала территориальные комиссии областного, городов областного подчинения и районного уровней.

Происшедшие события, касающиеся выборов в Верховную Раду Украины, которые состоялись 28 октября 2012 г., наглядно подтверждают хорошую работу Центральной избирательной комиссии.

Приоритетным направлением деятельности Центральной избирательной комиссии является всестороннее применение международного опыта по проведению демократических выборов. Лучшее подтверждение тому — постоянное внимание, которое уделяет Комиссия изучению зарубежного избирательного законодательства, опыта организации избирательного процесса и избирательных технологий, установлению деловых

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ У ДІЇ

контактов с международными организациями и избирательными органами многих стран.

Подводя итог, можно сделать вывод что Центральная избирательная комиссия — это постоянно действующий, коллегиальный, независимый государственный орган, который действует на основании Конституции Украины, законов Украины и наделен полномочиями в отношении организации и подготовки проведения выборов в органы государственной власти, всеукраинских и местных референдумов. Центральная избирательная комиссия осуществляет контроль за деятельность и консультативно-методическим обеспечением избирательных комиссий, которые создаются для организации подготовки и проведения местных выборов и местных референдумов, решение Центральной избирательной комиссии имеет общегосударственный характер. Отмеченные признаки позволяют рассматривать Центральную избирательную комиссию как институт контрольной власти в Украине.

Ключевые слова: государственная власть, ветви государственной власти, контрольная власть, институты контрольной власти, Центральная избирательная комиссия.

В статье доказывается то, что контрольная власть постепенно формируется в самостоятельную ветвь государственной власти, в которой функционируют особые органы государства, и одним из таких органов является Центральная избирательная комиссия. Контрольная власть осуществляется разнородными органами и поэтому имеет совокупный (кумулятивный) характер. Специфика этой ветви власти состоит в том, что ее органы рассредоточены и независимы и каждый из них осуществляет частичную функцию общегосударственного контроля.

У статті доводиться те, що контрольна влада поступово формується в самостійну галузь державної

влади, в якій функціонують особливі органи держави, і одним з таких органів є Центральна виборча комісія. Контрольна влада здійснюється різнопідібними органами і тому має сукупний (кумулятивний) характер. Специфіка цієї галузі влади полягає в тому, що її органи розосереджені й незалежні та кожний з них здійснює часткову функцію загальнодержавного контролю.

In the article is proved that the supervisory power is gradually developing into an independent branch of state power where special state bodies is functioned and one of these state bodies is the central election commission. The supervisory power is enforced by different bodies and thus has the cumulative character. This branch of power is specifically characterized by independence of its bodies while every of them accomplish a particular function of the national supervision.

Література

1. Оборотов Ю. Н. Современное государство / Ю. Н. Оборотов. — О. : Астро-принт, 1998. — 233 с.
2. Чиркин В. Е. Государствоведение / В. Е. Чиркин. — М. : Юристъ, 1999. — 311 с.
3. Тароєва В. В. Інститути контролю влади в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. В. Тароєва. — О., 2010. — 21 с.
4. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30 черв. 2004 р. № 1932-IV ВР // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 36. — Ст. 448.
5. Швець Ю. В. Поняття та основні характеристики Центральної Виборчої Комісії як органу держави // Наше право. — 2012. — № 1. — С. 67–72.
6. Магера А. Міжнародний семінар з організації виборчого процесу // Вісник Центральної виборчої комісії. — 2011. — № 1. — С. 20–30.
7. Богашов О. Конституційно-правова характеристика зарубіжного та вітчизняного досвіду порядку формування вищих виборчих органів // Вісник Центральної виборчої комісії. — 2011. — № 2. — С. 65–69.